

Рішення
разової спеціалізованої вченої ради
про присудження ступеня доктора філософії

Здобувач ступеня доктора філософії **Яна Зарічна**, 1999 року народження, громадянка України, освіта вища: закінчила у 2023 році Київський національний університет культури і мистецтв за спеціальністю «Сценічне мистецтво», працює асистентом кафедри режисури та акторської майстерності в Київському національному університеті культури і мистецтв Міністерства освіти і науки України, м. Київ, виконала акредитовану освітньо-наукову програму «Культурологія».

Разова спеціалізована вчена рада, утворена наказом Київського національного університету культури і мистецтв Міністерства освіти і науки України, м. Київ від «27» листопада 2025 року № 165-о, у складі:

Голови разової

спеціалізованої вченої ради: **Ганна Чміль**, доктор філософських наук, професор, професор кафедри режисури кіно і телебачення Київського національного університету культури і мистецтв.

Рецензентів: **Алла Медведєва**, кандидат мистецтвознавства, професор, завідувач кафедри тележурналістики та майстерності актора Київського національного університету культури і мистецтв;

Михайло Барнич, кандидат мистецтвознавства, доцент, доцент кафедри тележурналістики та майстерності актора Київського національного університету культури і мистецтв.

Офіційних опонентів:

Володимир Миславський, доктор мистецтвознавства, професор, професор кафедри мистецтвознавства Харківської державної академії культури;

Галина Погребняк, доктор мистецтвознавства, професор, професор кафедри режисури та акторської майстерності імені народної артистки України Лариси Хоролець Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв,

на засіданні «14» січня 2026 року прийняла рішення про присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 03 «Гуманітарні науки» **Яні Зарічній** на підставі публічного захисту дисертації «Кінофестивалі в Україні як інститути культурної легітимізації: динаміка форматів, кураторські стратегії та адаптивність в умовах кризи» за спеціальністю 034 «Культурологія».

Дисертацію виконано у Київському національному університеті культури і мистецтв Міністерства освіти і науки України, м. Київ.

Науковий керівник: **Вікторія Галудзіна-Горобець**, кандидат мистецтвознавства, доцент, Київський національний університет культури і мистецтв, доцент кафедри графічного дизайну.

Дисертацію подано у вигляді спеціально підготовленого рукопису українською мовою із дотриманням вимог пункту 6 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року №44 (зі змінами). У дисертації *уперше*:

- комплексно проаналізовано українські кінофестивалі як цілісний соціокультурний феномен, що поєднує інституційний, публічний, культурний та громадсько-комунікативний виміри;

- виявлено й описано явище інституційної диверсифікації українських кінофестивалів, що включає домінантні організаційні формати (формат інституційної підтримки (держава та культурні фонди); гібридний формат (приватна ініціатива та інституційне фінансування); громадсько-ініціативний формат (неприбуткова місія); нішеві та кураторські формати (незалежний акцент); регіональні та транскордонні формати (локальна диверсифікація)) і пояснює механізми їхньої стійкості в умовах інституційної нестабільності, війни, пандемії та економічних криз;

- за кількома рівнями (індивідуальний, груповий, інституційний, макросоціальний) виявлено та систематизовано механізми впливу кінофестивалів на суспільство (відбору та легітимізації, фреймування та контекстуалізації, медіації та перекладу, створення публічних просторів для дискусій, мобілізації та колективної дії, документування та архівування, економічної стимуляції), які є аналітичним узагальненням способів реалізації фестивальними інституціями своїх культурних, соціальних та громадськокомунікативних функцій;

- виокремлено кураторські стратегії українських кінофестивалів (автономне / естетичне; медіативне / ком'юніті-орієнтоване; документалістське / етичне; пам'ять та постпам'ять; ангажоване / резистентне; індустріальне / кар'єрне; кураторсько-дипломатичне) як механізми

формування інтерпретативних рамок культурного продукту, завдяки яким фестивалі не лише презентують фільми, а й вибудовують смислові акценти, задають контексти прочитання, формують і переозначають культурні наративи;

удосконалено:

– висновок про соціокультурні функції українських кінофестивалів (освітньо-професійна, культурно-меморіальна, туристично-регіональна, соціально-активістська, культурно-дипломатична, спільнототворча, індустрійно-бізнесова) та їхні латентні прояви (формування професійних мереж, генерування символічного капіталу, конструювання ідентичності, розширення публічної сфери та ін.), які розглянуто як інструменти зміни символічного капіталу територій, формування горизонтальних мереж та розвитку локальних ідентичностей;

– типологію українських кінофестивалів через її побудову на трьох системотворчих чинниках – інституційних характеристиках, функціональних ролях і публічних практиках, що дало змогу узгодити різноманіття фестивальних моделей з інституційною логікою їхнього функціонування та обґрунтувати ключові критерії типологізації (масштаб охоплення; вид кінопродукції; метраж фільмів; цільова аудиторія; тематична та жанрова спеціалізація; періодичність);

подальшого розвитку набули уявлення про:

– тематичну еволюцію українського фестивального кіно (1990–2025) через виявлення трьох послідовних етапів – деполітизації (1990-ті – 2013), політизації (2014–2021) та документалізації (2022–2025), – що корелюють з ключовими стадіями формування сучасної української ідентичності; українські кінофестивалі, що функціонують не просто як платформи для демонстрації, а як інститути культурної легітимізації, які, особливо після 2022 року, трансформувалися у стратегічний інструмент культурної дипломатії та архів колективної травми, свідомо формуючи та просуваючи тематичні кластери (як-от «Дитинство у війні», «Культура як опір») з метою позиціонування національної культури як нерозривної частини геополітичного спротиву колоніальній агресії;

– роль українських кінофестивалів у процесах культурної деколонізації: показано, що фестивалі стають просторами переозначення українського кіно, де через стратегії відбору, кураторські програми та публічні дискусії формуються інтерпретативні рамки, які утверджують автономність українського кінематографа та розривають його асоціативну залежність від пострадянських і російських культурних наративів;

– ключові стратегії кризової адаптивності українських кінофестивалів,

що проявилися в умовах пандемії та повномасштабної війни (онлайнперереформатування, транскордонні формати, зміна місії та програмних пріоритетів, регіональна децентралізація, посилення культурнодипломатичної та спільнототворчої функцій).

Здобувач має 11 наукових публікацій за темою дисертації, з них 3 статті у виданнях, включених до переліку наукових фахових видань України, 7 – праць апробаційного характеру, 1 стаття, що додатково висвітлює зміст дисертації:

1. Зарічна Я. Кінофестиваль «Молодість»: історія становлення і специфіка функціонування. *Питання культурології*. 2024. Вип. 43. С. 114–124.
2. Зарічна Я. І. Особливості функціонування кінофестивалів в Україні в умовах війни. *Культурологічний альманах*. 2024. № 4. С. 335–342.
3. Зарічна Я. Кінофестивалі в Україні як об'єкт наукового вивчення. *Питання культурології*. 2024. Вип. 44. С. 66–80.
4. Зарічна Я. І. Кінофестиваль «Молодість» в умовах кризи. *Актуальні питання, проблеми та перспективи розвитку гуманітарних наук у сучасному соціокультурному просторі* : матеріали III Всеукр. наук.-практ. конф. здобувачів вищої освіти і молодих вчених, м. Київ, 12–13 квіт. 2024 р. Київ : Вид. цент КНУКіМ, 2024. С. 302–305.
5. Зарічна Я. І. Кінофестивалі України: види і формати. *Interdisciplinary Research: Scientific Horizons and Perspectives: Collection of Scientific Papers «SCIENTIA» with Proceedings of the VIII International Scientific and Theoretical Conference, August 30, 2024. Vilnius, Republic of Lithuania* : International Center of Scientific Research, 2024. P. 57–59.
6. Зарічна Я. І. Одеський міжнародний кінофестиваль: історія і сьогодення. *Інтелектуальний ресурс сьогодення: наукові задачі, розвиток та запитання* : зб. наук. праць з матеріалами III Міжнар. наук. конф., м. Одеса, 20 верес. 2024 р. / Міжнародний центр наукових досліджень. Вінниця : ТОВ «УКРЛОГОС Груп», 2024. С. 284–287.
7. Зарічна Я. І. Міжнародні кінофестивалі: сутність і роль у просторі сучасної культури. *Актуальні проблеми сучасності. Молодіжна наука 2024* : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. здобувачів вищої освіти і молодих вчених, м. Київ, 08–09 листоп. 2024 р. Київ : Вид. центр КНУКіМ, 2024. С. 36–38.
8. Зарічна Я. І. Кінофестивалі західного регіону України. *Здобутки та досягнення прикладних та фундаментальних наук XXI століття* : зб. наук. праць з матеріалами VIII Міжнар. наук. конф., м. Біла Церква, 22 листоп. 2024 р. / Міжнародний центр наукових досліджень. Вінниця : ТОВ «УКРЛОГОС Груп», 2024. С. 555–557.

9. Зарічна Я. І. Українські кінофестивалі: культурна місія в умовах воєнного часу. *Розвиток наук в умовах нової реальності: проблеми та перспективи* : зб. наук. пр. з матер. V Міжнар. наук. конф., м. Тернопіль, 19 верес. 2025 р. / Міжнародний центр наукових досліджень. Вінниця : ТОВ «УКРЛОГОС Груп», 2025. С. 182–186.

10. Зарічна Я. І. Кінофестивалі України: кураторські стратегії та політика відбору. *Стратегічні напрямки розвитку науки: фактори впливу та взаємодії* : зб. наук. пр. з матер. VII Міжнар. наук. конф., м. Черкаси, 26 верес. 2025 р. / Міжнародний центр наукових досліджень. Вінниця : ТОВ «УКРЛОГОС Груп», 2025. С. 184–188.

11. Скрипник Є., Мошкіна О., Зарічна Я. Метаморфози «великого стилю» у дзеркалі «молодої режисури» митців-франківців 2021–2023 рр. *Вісник Київського національного університету культури і мистецтв. Серія: Сценічне мистецтво*. 2024. Т. 7. № 1. С. 71–86.

Здобувачкою здійснено аналіз попередніх праць з досліджуваної теми, опрацьовано список використаних джерел, визначено новизну дослідження, підбито висновки.

У дискусії взяли участь голова, рецензенти, офіційні опоненти та висловили зауваження:

Ганна Чміль, доктор філософських наук, професор, Київський національний університет культури і мистецтв, професор кафедри режисури кіно і телебачення. Оцінка позитивна, без зауважень.

Алла Медведєва, кандидат мистецтвознавства, професор, Київський національний університет культури і мистецтв, завідувач кафедри тележурналістики та майстерності актора. Оцінка позитивна із зауваженнями:

1. У роботі констатовано виявлення «латентних функцій» кінофестивалів, проте методологія їхньої ідентифікації потребує докладнішого обґрунтування. Доцільно було б експліцитно роз'яснити, які саме методи застосовано (спостереження, дискурс-аналіз, теоретична дедукція) та за якими критеріями латентні функції відрізняються від дослідницьких інтерпретацій. Варто було б також обговорити можливість впливу інших чинників на виявлені ефекти.

2. Дослідження охоплює тридцятип'ятирічний період (1990–2025) з гетерогенними соціально-політичними контекстами. Видається, що концентрація на окремому етапі могла б забезпечити більшу аналітичну деталізацію. Доцільно було б обґрунтувати вибір саме такого широкого темпорального діапазону та продемонструвати, як саме враховується специфіка кожного з виокремлених періодів у загальній аналітичній рамці.

3. Робота зосереджена на українському матеріалі без систематичного компаративного виміру. Включення порівняльного аналізу з фестивалями інших постсоціалістичних країн (Польща, Чехія, Балтія, Грузія) дозволило б диференціювати специфічно українські особливості від загальних постсоціалістичних паттернів. Це посилює б евристичний потенціал дослідження та розширює б можливості теоретичної генералізації його висновків.

Михайло Барнич, кандидат мистецтвознавства, доцент, Київський національний університет культури і мистецтв, доцент кафедри тележурналістики та майстерності актора. Оцінка позитивна із зауваженнями:

1. Дисертація зосереджена переважно на кінофестивалях великих міст (Київ, Львів, Одеса), тоді як регіональні та малі фестивалі розглянуто фрагментарно. Такий акцент на столичних і великих подіях може створювати зміщення загальної картини українського фестивального ландшафту, а висновки щодо інституційної диверсифікації та кураторських стратегій здатні відображати насамперед специфіку великих фестивалів і не повною мірою поширюватися на всю систему.

2. У роботі активно застосовується постколоніальна оптика й деколонізаційний дискурс, що призводить до певного нормативного ухилу: ефективність і значення фестивалів значною мірою оцінюються за критерієм їхнього внеску в деколонізацію. Це може затьмарювати інші важливі функції фестивалів, не пов'язані з деколоніальною проблематикою, а також приписувати їм місію, яку самі організатори не завжди декларують як пріоритетну. Крім того, буквально перенесення постколоніальної теорії, сформованої переважно на матеріалі африканських і азійських суспільств, на пострадянський і зокрема український контекст потребує додаткового теоретичного обґрунтування.

Володимир Миславський, доктор мистецтвознавства, професор, Харківська державна академія культури, професор кафедри мистецтвознавства. Оцінка позитивна із зауваженнями:

1. У дисертації недостатньо чітко розмежовано концепти «культурної публічності» та «інституційної легітимізації». Необхідно поглибити аналіз того, як інституційна влада завжди домінує та обмежує формування «афективно-раціональної публічності», що може вказувати на принципове протиріччя між відкритістю та контролем.

2. Дослідження підкреслює позитивну роль регіональних фестивалів у розвитку локальних ідентичностей. Водночас, у роботі відсутній критичний розгляд того, як використання регіональних традицій (наприклад, Маланки, кримськотатарської ідентичності) для фестивального ринку несе ризики їхньої

комерціалізації, етнографізації та потенційної втрати автентичної соціальної функції.

3. З огляду на розвиток онлайн-платформ та інструментів цифрової публічності (згаданої афективної публіки), необхідно було представити детальніший прогноз щодо підвищення ролі глядача (учасника, коментатора) як співкуратора фестивального процесу, що неминуче змінить ієрархію впливу у майбутньому.

Галина Погребняк, доктор мистецтвознавства, професор, Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв, професор кафедри режисури та акторської майстерності імені народної артистки України Лариси Хоролець. Оцінка позитивна із зауваженнями:

1. У дисертації концепт «інституційної диверсифікації» вводиться як ключовий пояснювальний механізм стійкості фестивального руху, проте залишається недостатньо розмежованим із суміжними поняттями «гібридизації» та «поліцентричності», які активно використовуються в сучасних Film Festival Studies (зокрема у працях С. Лоїст, М. де Вальк). Це створює певну термінологічну розмитість: чи є диверсифікація саме українською специфікою, чи радше локальним проявом глобального тренду гібридних фестивальних економік?

2. Авторка слушно вказує на етичну трансформацію кураторських стратегій після 2014 та 2022 рр. (зокрема бойкот російського кіно), але майже не торкається внутрішніх конфліктних ліній, які виникали в професійній спільноті на етапі впровадження цього бойкоту (2014–2016 рр.). Документальні свідчення про дискусії всередині «Молодості», Docudays UA та ОМКФ могли б показати, що етичний консенсус не був миттєвим і автоматичним, а вимагав складних інституційних переговорів.

3. У висновках стверджується, що документалізація фестивального кіно після 2022 р. є новим етапом формування української ідентичності. Проте залишається відкритим питання, чи не відбувається при цьому певного «військового канону» та маргіналізації невоєнних тем і авторів, які продовжують працювати в жанрі приватної історії чи експериментального кіно? Чи не ризикують фестивалі перетворитися на однотематичні платформи, втрачаючи ту саму диверсифікацію, яку авторка вважає їхньою головною перевагою?

Результати відкритого голосування:

«За» п'ять членів ради,

«Проти» немає членів ради.

На підставі результатів відкритого голосування разова спеціалізована вчена рада присуджує **Яні Зарічній** ступінь доктора філософії з галузі знань 03 «Гуманітарні науки» за спеціальністю 034 «Культурологія».

Відеозапис трансляції захисту дисертації додається.

Голова разової спеціалізованої
вченої ради

Ганна ЧМІЛЬ